

שמחתנו על נסי ה' בימי הפורים

ליקוט מדברי רבותינו ז"ל

השמחה אינה בעבור יום טוב, אלא בעבור ה' - לפרסם את כל הגדולות ואת כל הנוראות שהוא עושה עמנו.

רבינו יונה על ה"ף - ברכות שם

בשעת קריאת המגילה צריך להתבונן בעוצם שיעור מפלת המן, וכמה היה גדול מרדכי, וישמח בה' ויודה ויהלל לו - וכפי זה יהיה שמחתו באכילה ושתיה, ולא תהיה שמחת הגוף יותר משמחת הנפש

אמרו חז"ל (מגילה ז:): חייב אינו לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. והרצון, כי מובן הוא שאינו דומה השמחה והנס בגדולת מרדכי לבד בלא נקמה בהמן השונא כאשר תהיה בצירוף שניהם. על כן, כל איש מישראל, בשעת קריאת המגילה, יבין בנפשו כמה מהשיעור היה מפלת המן וכמה היה גדול מרדכי, ומה בין שני המדרגות. וכפיהן ישמח בה' ויודה ויהלל לו, אע"פ שכל אדם מבין כפי הכרתו ושכלו, מ"מ כל אחד יעבוד כפי שכלו והבנתו. וכפי זה גם ישמח אחר כך שמחת הגוף באכילה ושתיה, ולא תהיה אותה שמחת הגוף יותר ממה ששיער בנפשו שמחת הנפש, דא"כ תהיה עבודת האיברים מבלי המחשבה, וכמת יחשב. ועל כן אמר שחייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן וכו', ר"ל עד מקום שהגיע מדרגתו בהבנתו מה בין מפלת המן לגדולת מרדכי, כפי זה ישמח. ובמקום שכלה זה השיעור, שמה יכלה שמחתו, ותעמוד.

דרשות חתם סופר - דף קכ"ד טור ד'

יקיים המצוות בשמחה וטוב לבב - כשיהיה טוב לב במשתה, אז יתעורר לשמחת דביקות בה' יתברך - ישמח בשמחת התורה

בפורים יקיים המצוה בשמחה וטוב לבב, דהיינו מקרא מגילה ומשלוח מנות ומתנות. וכשיהיה טוב לב במשתה, אז יתעורר לשמחת דביקות ה' יתברך, ועל זה אמרו רז"ל (ערובין סה). כל המתפתה ביינו יש בו דעת קונו. ויחשוב כי זה היום של פורים הוא גמר קבלת התורה, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פח.), "ויתייצבו בתחתית ההר וכו'..." עד אמר רבא, אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט' כ"ז) "קיימו וקבלו היהודים" - קיימו מה שקבלו כבר. ועל זה בא הרמז "והדת נתנה בשושן הבירה" (אסתר ח' י"ד), ר"ל דת של תורה. על כן ראוי לשמוח בשמחת התורה.

של"ה הקדוש מסכת מגילה - דרך חיים

חייבים להודות ולהלל לה' בפורים יותר משאר ימים, שבו הפליא לעשות חסדים עמנו - יהא שמחה של מצוה, ולא שחוק וקלות ראש - לא הותר שום איסור בשביל שמחת פורים - אם היו ישראל מטיבים דרכיהם וכל שמחתם דוקא להודות לה', היינו נגאלים - קול מגילה צריך יראה ואהבה להכיר מה שהחטא גורם - יתעורר ליראה את ה' כשם שמתעוררים בחודש אלול

אם בכל הימים לרבות הלילות חייב אדם להלל ולשבח לאלקי עולם ה', אדון כל הנשמות רבון כל המעשים ית"ש, על אחת כמה וכמה יגדל כח החיוב ביום טובה, ריוח והצלחה, יום הפורים, כי הפלא ה' חסדי חסדים על ישראל ועל רבנו, על דא ודאי בעי ליה לאיניש לאודויי ולשבחי בשמחת מצוה.

"וגילו ברעדה" (תהלים ב' י"א) - במקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל:). ולא יסיר מורא שמים מעל הראש כבין העינים, והיה לאות כי היא שמחת מצוה, ולא שחוק וקלות ראש. כי לא בשביל שמחת פורים הותר שום איסור כלל. וזה דבר שהשכל מחייבו, כי ביום אשר הגדיל לעשות עמנו ה' להצילנו ממות לחיים למען רחמיו, ובו בפרק קבלנו מאהבה תורתו התמימה, אינו בדין להקל בשום איסור כלל. ואיזה קולא שהקלו איזה אחרונים, כבר דחו דבריהם, כנודע.

ויתכן שאם ישראל בפורים הטיבו דרכיהם ביראת ה' כל היום, וכל שמחתם דוקא להודות לה', כי נושענו זה זמן רב, כי יומא קגרים להשפיל דגל עמלק, וזכות משה רע"א מהימנא ומרדכי ואסתר בהדן, והרשעה כלה כפתילת האידן, ונבקע הסדן, וישועה קרובה קאי איסדן, עת לחננה הא חז"ה דידן.

וכל כי הני מילי, הני מיגלו לכל מי שיש לו לב, ולא כהתה עינו עין השכל, כי בפורים בשמחתו לא יתערב זר הסט"א. ושמח בלבו, לב טהור, עד האלקים יבא, ובקרבו אור בו.

וזה אפשר רמז משנתנו סוף פ"ג דראש השנה, דתנן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת, או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר או קול מגילה, אם כיוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא... ואפשר דהתנא נקט "קול שופר או קול מגילה" בחדא מחתא מחתינהו, לומר דקול מגילה הוי כקול שופר, מה קול שופר ביראה ואהבה, כי יום הדין הוא, אף קול מגילה צריך יראה ואהבה להכיר מה שחטא גורם,

"וַיִּקְרָא מֶרְדֳּכִי כו' לְקַיֵּם עֲלֵיהֶם לְהַיּוֹת עֲשִׂים אֶת יוֹם אֲרֻבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, כְּיָמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֹיְבֵיהֶם כו' לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשֻׁלּוֹחַ מִנּוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנּוֹת לְאֶבְיָנִים" (אסתר ט' כ-כ"ב).

בכל שנה ושנה צריך לעשות משתה ושמחה בעצם כדת וכהלכה כמו שעשו בשעת חילום הנס

"כימים אשר נחו בהם היהודים", אפשר שכיון לומר, לפי שמטבע העולם הוא שבאריכות הימים ובהמשך הזמן ישתכחו הדברים לפחות באיכותו, ואף אם בשעת חילום הנס עשו משתה ושמחה בעצם כדת וכהלכה עליה אין להוסיף, לפי שהיו הימים עצמם אשר נחו בהם היהודים, אבל אח"כ בהמשך הזמן בכל שנה ושנה אף אם יעשו משתה ושמחה אפשר שלא יעשו אותה באיכותה כאיכות אותם הימים אשר נחו בהם היהודים. לכן אמר "כימים אשר נחו בהם היהודים", כלומר כי בכל שנה ושנה יעשו משתה ושמחה כאותם הימים אשר נחו בהם היהודים.

פירוש הר"ד שמואל אוזייה ז"ל
(בעמ"ס סדרש שמואל על פרקי אבות) על אסתר ט' כ"א

יעורר את עצמו לשמוח, ויקדים תפילה לה' שיעזרו לשמוח לפניו כראוי

יתן את קולו ויעשה התעוררות חיצון בעידן חדוה - קול רנה ותודה, ויתעורר כאשר יוכל. ויקדים תפילה לפני ה' שיעזרו ויהיה עם לבבו ועם פיו לעשות כל דבר ודבר כתיקונו כאשר יאות דבר בעתו מה טוב, וה' לא ימנע טוב.

פלא יועץ - ערך "מרחיח"

שמחת פורים יהיה לשם ה', לפרסם הנס

"לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם" (אסתר ט' ל"א). פי' מה שקבלו לשלוח הספרים האלו אל היהודים "לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם", לא שיעשו אותם לשם שמחה גופנית, רק לפרסם הנס "כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה" שכוונתם בודאי היה לשמיהם, וגם יעשו השמחה לשמה, כשם שבענין העינוי היה לשמה לשם ה' יתברך ירחמם, וזהו אומרו "וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם כו'", כן יהיה בענין עשיית השמחה.

בעל השבט מוסר ז"ל
דגא פשרא - אודה ושמחה ט' ל"א

חייב להרבות בשמחה ובאכילה ושתיה, בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת ה' והודאה על הנסים, ולא בשמחה של הוללות

חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר. ומ"מ אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטווין על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הנסים שעשה לנו.

מאירי מגילה ז:

מותר לאדם למלא שחוק פיו גם בזמן הזה על הישועות שהקב"ה עשה עמנו, דשמחה כזו היא שמחת הבורא ומצוה גדולה, משום פרסומי ניסא

אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר (תהלים קכ"ו ב') "אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה"; אימתי, בזמן ש"יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה" (ברכות לא). אפילו בזמן בית המקדש אמר שאסור למלא שחוק פיו בעוה"ז בשום ענין, שהשמחה מרגילה את האדם שישכח המצוות, כמו שאמרו למעלה; ומאז דאמרינן "אימתי ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה? בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה", לא מפני המקדש בלבד אומר, אלא הכי קאמר: אימתי ימלא שחוק פינו ותהיה השמחה מותרת? בזמן שיעשה עמנו נסים וישעונו, ואז באותו הזמן נשמח כדי לגלות נפלאותיו וגבורותיו ויאמרו הגוים "הגדיל ה' לעשות עם אלה" ויראו בשמחתנו ויבשו, ושמחה כזו שהיא שמחת הבורא היא מצוה גדולה משום פרסומי ניסא. ודומה לזה מה שאמרו במדרש (שיה"ר פרק א') "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" (תהלים קי"ח כ"ד) הוי אומר בה', כלומר אע"פ שזה היום הוא יום טוב ונעשה לנו בו נסים ונפלאות ואנו שמחים בהם, אפילו הכי עיקר

אשר כמעט הן כלנו גוענו אבדנו בעווננו, לולא ה' עזרתה לנו. ולכן עתה שבנו להודות לו ולברכו ביראה ואהבה, ואמטו להכי נקטינהו כי הדדי...

דברים אחרים להחיד"א ז"ל - דהש"ט

וכע"ז כתב במקום אחר:

"איש לרעהו ומתנות לאביונים", ראשי תבות "אלול". שם רמז להתעורר ליראה את ה' כשם שמתעורר בחודש אלול. וכך רמז רבינו הקדוש (ראש השנה כז): היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה וכו'. אגב אורחיה קמ"ל דשופר ומגילה כי הדדי ניהו. ומי שיש לו מוח בקדקדו ישפוט בצדק כי בעבור שהגדיל ה' לעשות עמנו מאד להצילנו ממות לחיים, אין ראוי לאבד ולהפך יראה ולפרוק עול תורה ומצוות ח"ו. "וגילו ברעדה" כתיב (תהלים ב' י"א). ודי בזה למי שיש לו לב.

נחל אשכול להחיד"א ז"ל - אסתר ט' כ"ב

צריך לעשות מצוות היום באימה רבה ושמחת עולם, ביראת ה' - לא הותרו איסורים בשביל שמחת פורים - העוברים על איסורים מפני שמחת פורים, משלמים להקב"ה רעה תחת טובה - אם היו כל ישראל נוהגים בסדר קדושה בפורים והשמחה היתה מקודשת לשמים וכו', היינו נגאלים גאולת עולם

...במקום גילה, שם תהא רעדה (ברכות ל:), לעשות מצוות היום באימ"ה רבה ושמחת עולם, שמחה של מצוה. ולא תהיה עדת ה' אל גיל כעמים (ע"פ הושע ט' א'), השוט"ם במזרקי יין ושחוק וקלות ראש מאד, מבלי משים יראת ה'. וה"ח עלה על לבם כי ביום הפורים הותרו האיסורים, ומצוות פריקה - פריקת עול תורה ומצוות - כהיום הזה קודמת... אוי לנו! איך זרע ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב ונשמות ש-די בקרבם, בלכתם ילכו בחוקי הגוים, ונותנים כח ליצר הרע, ופרקו עול תורה ומצוות ביום הקדוש הזה. היאומן כי יסופר שמצוה הוא ביום הזה לעבור על דת משה וישראל. ואיך נשא פנינו לשלם רעה תחת טובה, כי ביום אשר כמעט אבדנו וכפסע בינינו וכו', וה' ברחמי הצילנו, ואדרבא היה יום טבוח לשונאי ישראל, ביום הזה אשר קבלנו החסדים והטובות להפליא, בו בפרק אלו עוברין על רצונו. וכדאי בזיון וקצף.

ובעני הדבר פשוט שאם כל ישראל, היום הזה אשר זרע עמלק לטבח יובל ונפל המן הרע הזה, ראש מבית רשע, היו נוהגים בסדר קדושה, והשמחה היתה מקודשת לשמים, ויתר היום עוסקים בתורה, כל אחד כפי שיעורו, על כן בשכר זה היינו נגאלים גאולת עולם, וימחה זכר עמלק, כי היום הזה אשר החל לנפול ונפל מהם רב, הן עם ישראל אם היינו מתאמצים בתורה ומצוות כהיום הזה, רעה תבוא עליהם לזרע עמלק עד כלותם אותם, ובא לציון גואל. ומה גם אשר רוב ישראל מרבים צדקה היום הזה עם עמלי תורה, ועניים מרובים, ובינונים, אשריך ישראל, כמה מאות נתונים נתונים המה למצות, והוא אשר דברתי, כי בכח מעשה הצדקה, אשר היא היתה אם כלל הטובה לכפרה ולבטל גזירות רעות ולהחיש תשועתינו, ובכח עבודתנו לה' יתברך היום אין ספק שהיתה מפלת עמלק גמורה ותפרה ישע גאולה שלימה.

לב דוד להחיד"א ז"ל - פק"ב ט

מצוה לשמוח בפורים, אבל יהיה של מצוה, לא הוללות וסכלות - כתב הרמב"ם דמוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות, שאין שמחה גדולה אלא לשמח לב עניים כו' - המשתכרים, יהיה כוונתם לשם שמים, לא כאותם המשתכרים כדי למלאות גרונם - לא הותר לנו רק שמחה, לא שחוק וקלות ראש - הראשונים לא היו מתעסקים בקלות ראש בפורים ח"ו, כי אם בדברי מצוה וכו' - וכל היוצא בעקבי הרועים לעשות את כל המעשים האלה על פי דרכם, כמוהם יהיו צאצאי מעיו, וכל אשר חפץ ה' בידו יצליח

מצוה לשמוח בפורים, אבל יהיה של מצוה לא הוללות וסכלות. והרמב"ם (הל' מגילה ב' י"ז) כתב: מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות איש לרעהו, שאין שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלה דומה לשכינה, שנאמר (ישעיה נ"ז ט"ו) "להחיות לב נדכאים". עכ"ל.

ומצאתי כתוב: ואף אותן המשתכרים יהיה כוונתם לשם שמים, כדי לזכור הנס שבא במשנתה היין. ולא כאותם המשתכרים כדי למלאות גרונם, כאשר ראיתי רבים בני אדם אשר המה ביין שגו פקו פלילים, ומרבים בימי הפורים האלה לעשות שחוק וקלות ראש, ואינם חוששים להתפלל בימים האלה, ואדרבה מרימים קולות בשעת התפלה וקריאת מגילה ומערבבים החזן עד כי קולו לא ישמע. גם באכלם, לבם ועיניהם שם על מעדניהם, ולא נשאו את ראשם, לא הביטו העולם העליון אשר ה' אלקי ישראל בא בו... עד כי נדמה לרוב המון שבשני הימים האלה הותר לכל אדם לפרוק עול תורה ומצוות מעליו, וכל המרבה להיות משוגע הרי זה משוגח. וכל זה הוא בלי ספק רע ומר, והוא עון פלילי, כי לא הותר לנו רק שמחה, לא שחוק וקלות ראש... ואי אפשר לכל אשר בשם ישראל יכונה לפרוק מעליו עול מלכות שמים אפילו שעה אחת.

ולא מצינו לראשונים שהיו מתעסקים בקלות ראש בפורים ח"ו, אבל בדברי מצוה היו מתעסקין, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בסנהדרין (יב:) מכדי מפוריא עד פסחא תלתין יומין ובפורים דרשין בהלכות פסח כו'. הרי שביום הפורים היו דורשין בהלכות פסח. והנה ביום ט"ו נצטוו לישב בכל עיר להזכיר לכל אדם לתת מחצית השקל. גם מהרי"ל היה כותב תשובה על שאלה בפורים. ולא היו ח"ו מבטלים שמחת פורים, אבל זה דרכם, היו מתפללים תפלות בבית הכנסת ככל דיני תפילה ובכוונה הראויה כבכל שאר הימים, והיו שומעים קריאת מגילה מלה במלה מפי החזן, ולא משיחים אפילו שיחה קלה, והיו מחלקין צדקה איש כפי מסת ידו בשמחה ובטוב לב. והיו הולכים לבתיהם והיו אוכלים ושותין, ומדקדקים בנטילת ידיים ובברכת המוציא ובברכת המזון, שמחים בזכרם את כל הנסים אשר עשה ה' לאבותינו, ומשבחים לשמו הגדול אשר בכל דור ודור מפליא חסדו עמנו. ושמחים בתלמוד תורה, כמו שנאמר (תהלים י"ט ט') "פקודי ה' ישרים משמחי לב", וקודם כל השמחה מטיילים בשמחת לימוד תורה, כדדרשין (מגילה טז:) "ליהודים היתה אורה" - זו תורה, "ושמחה" (אסתר ח' ט"ז), כלומר אחר כך שמחה. וחוזרין ומתפללין בכונה ובשמחה. וכי יחזרו לקרות המגילה, ישמעו בכונה ובלי הפסק שום שיחת חולין ח"ו. והכל בעבודת ה' וביראתו, כמו שאמר (תהלים ב' י"א) "עבדו את ה' ביראה וגילה ברעדה".

וכל היוצא בעקבי הרועים לעשות את כל המעשים האלה על פי דרכם, כמוהם יהיו צאצאי מעיו, וכל אשר חפץ ה' בידו יצליח, וה' הוא האומר אליך לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלקים את מעשיך. ע"כ.

של"ה הקדוש - מסכת מגילה - ט' מצה

כל מה שהקב"ה מוסיף לנו גדולה, אנו צריכים להוסיף כניעה וקבלת עול מלכות שמים - התחכם מרדכי לקרות לימים האלה "פורים" על שם הצרה, כדי שלא יבעט ישראל מרוב שמחה ח"ו ויהיה גרמא להעמיד עוד מלך קשה כהמן ח"ו

מן הראוי, כל מה שהקב"ה מוסיף גדולה לעם ה' אלה, הם יוסיפו כניעה ושפלות וקבלת עבודת ה', כדוד ע"ה שאמר (דברי הימים א' כ"ב י"ד) "הנה בעניי הכינותי". וחזקיה מלך יהודה אחר מפלתו של סנחריב והוא נתגדל ונתרומם, אז סעודתו היה שאכל ליטרא ירק ועסק בתורה (סנהדרין צד:). וכן לעתיד לבא כתיב (תהלים קכ"ו) "היינו כחולמים, אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה", שלא נוסף בעניי העולם הזה ויישובו כדרכי אומות העולם, אלא נוסף שירות ותשבחות ולשונונו רנה, וכל הגדולה והכבוד הרב ההוא לא יוסיף אצלינו ביישוב עולם הזה כלום. ואומות העולם יתמהו ויאמרו "הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים" בבנין מרחצאות וטרטיות, ולא היינו מבליים זמנינו ברנה ובשבח כל היום. והנה, הקב"ה קרא יום מועד צאתינו מארץ מצרים "פסח" לזכר הנס הנפלא אשר פסח על בתי בני ישראל ודילג על הקץ. אמנם עי"ז שוכחים ענים ומורדם ואיך גבלו טיט חומר ולבנים, רק זוכרים גדולתם, וישמן ישורון ויבעט. והתחכם מרדכי וקרא לימים האלה "פורים" על שם הפור שהפיל גורל להשמיד להרוג ולאבד - לא על שם הישועה, אלא על שם הצרה, כדי ביום טוב היה בטוב בשמחת פורים וביום רעה ראה (לשה"כ קהלת ז' י"ד) קריאת שמו "פורים", כדי שלא יבעט מרוב שמחה ח"ו ויהיה גרמא להעמיד עוד מלך קשה כהמן, חלילה.

דרשות חתם סופר - דף קע"ב ע"ד

השמחה צריך להיות מעורבת בתורה ובדברי יראה - קודם הסעודה ילמד תורה, רב או מעט, ויכוון שהתורה תאיר על שולחנו

...ואחר [קריאת] המגילה, רווח והצלח ליהודים לשמוח וליתן שבח והודיה לה' יתברך ב"ה, ולחלק מנות ומתנות לעניים ואביונים. וצריך שיראה להיות השמחה מעורבת בתורה ובדברי יראה, ולא להראות שום קלות ח"ו. וקודם הסעודה נכון ללמוד דברי תורה, רב או מעט, ובלבד שיכוון שהתורה תאיר על שולחנו.

יסוד יוסף להג"ד יוסף מדובנא ז"ל (רבו של בעמח"ס קב הישר) - פק"ב פ"ב

יש סמך בגמרא למה שנוהגים לעשות רקודים ושאר עניני שמחה שאין בהם חשש איסור

רקודים ושאר עניני שמחה ושחוק שאין בהם חשש עבירה, יש להם סמך בגמרא פרק ארבע מיתות (סנהדרין סד:).

סידור יעב"ץ - דיני פורים - שער י"ג ט'

מכתב
אסיפת
זקנים

וזה ומשקה מתורת זקני הדורות יצ"א

מותר לצלם - מצוה לפרסם

732-363-0879
hht613@gmail.com

במייל הנ"ל ניתן להרשם לקבל עוד ליקוטים בעלי ערך רב שיפוצו בעתיד בעזה"ת